

แหล่งเรียนรู้เพื่อทรสัภษาตลอดชีวิต

Learning Sources for Lifelong Education

02

เรื่องจากปก
Cover Story

โลกทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การที่ประเทศชาติหรือสังคมหนึ่งสังคมใดจะสามารถดำรงคงอยู่อย่างเข้มแข็งมั่นคงและสงบสุขขึ้นอยู่กับศักยภาพของคนในชาติหรือสังคมนั้นๆ วิธีการในการสร้างศักยภาพของชนในชาติหรือสังคมที่ยั่งยืนนั้นมีหนทางเดียวคือ การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งได้บูรณาการทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

การขยายอาณานิคมล่าเมืองขึ้นของชาติตะวันตก ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้ผลักดันให้ชาติไทยต้องมีการปรับตัวครั้งใหญ่ รับเอาการจัดการการศึกษาแบบตะวันตกมารับมือกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดจนรังสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่สังคมไทยอย่างมากมาย การศึกษาในระบบได้ขยายตัวแผ่กว้างและสร้างรากฐานมั่นคงในประเทศไทย สถาบันการศึกษาคือโรงเรียนได้เติบโตและแทนที่สถาบันการศึกษาอื่นๆ ที่มีอยู่ และได้สร้างกระบวนการทัศนทางการศึกษาขึ้นชุดหนึ่งที่มองว่า “*ความรู้มีเพียงที่โรงเรียน*” โรงเรียนเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษาเพียงผู้เดียว เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ศิษย์ตามความต้องการของครูเป็นหลัก ดังนั้นหากจะแสวงหาวิชาความรู้ จะต้องเข้าเรียนในโรงเรียน ความรู้ที่ศึกษาในโรงเรียนเป็นความรู้ที่สำคัญที่สุด และช่วงวัยที่จะต้องเล่าเรียนศึกษาคือ ช่วงที่เข้าโรงเรียน ในขณะที่เดียวกันผู้ที่ด้อยโอกาสที่ไม่สามารถเข้าเรียนในระบบโรงเรียน รัฐก็มีหน่วยงานการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งให้การศึกษานานเนื้อหาหลักสูตรเช่นเดียวกับการศึกษาในระบบ และเมื่อผ่านการศึกษาดังกล่าวช่วงต้นก็ถือว่าได้สำเร็จการศึกษา การเรียนรู้ได้เสร็จสมบูรณ์ ความจำเป็นในการศึกษาหาความรู้ได้สิ้นสุดลงคงเหลือแต่ความสนใจใฝ่รู้ส่วนบุคคลที่ปัจเจกชนบางคนอาจมีเป็นพิเศษ

ผลกระทบจากกระบวนการทัศนคติเก่าในโลกที่เปลี่ยนแปลง

โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยเองก็มีความพยายามในการปรับตัว เพื่อรับมือกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนไป มีการดำเนินการปฏิรูปการศึกษาปรับทิศทางใหม่เปลี่ยนกระบวนการทัศนคติของการศึกษาให้หันมายึดถือการศึกษาตลอดชีวิตเป็นหลักในการจัดการศึกษา บูรณาการเชื่อมโยงการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน สร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มองการศึกษาเป็นเรื่องต่อเนื่องตลอดชีวิต แต่การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันยังคงให้น้ำหนักอยู่ที่การศึกษาในระบบ ยังไม่มีแนวทางนโยบาย หรือหน่วยงานที่ชัดเจนในการเข้ามาทำหน้าที่เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ทัศนคติ

The world today is swiftly changing. For a country or a society to strongly and peacefully survive depends on the potentiality of people in that nation or society. The only way to create such potential for the sustenance of the country or society is through lifelong education, which is an integration of formal, non-formal and informal education.

The colonization of western countries during the early Rattanakosin era stimulated Thailand to embrace a major adjustment by adopting westernized education management to cope with changes, resulting in colossal progress to Thai society. System education in Thailand has since been extended and strengthened. Educational institutions i.e. schools have grown and replaced other previously existing ones. A new educational paradigm of “*knowledge exists in schools only*” has been shaped up. Schools are the sole responsible unit for education with teachers as centers, trainers, instructors and knowledge transfer agents to students principally at teachers’ wishes. Therefore, to seek knowledge, one must go to school. Knowledge learned in schools is regarded the most important and the age for education is during school attendance. Concurrently, the less privileged who cannot go to system schools, the government has the non-formal education agencies that provide the same education as the one in formal education. Passing the preliminary education is regarded finishing the study and learning is completed. The necessity for further search for knowledge is ended and what is sometimes left is the individual interest.

IMPACT FROM THE OLD PARADIGM IN THE CHANGING WORLD

The world has undergone continuing changes. Thailand is trying to adjust herself to accommodate such changes. Education reform undertaken has changed a new direction of educational paradigm to lifelong learning as a principle in educational management, which will integrate formal, non-formal and informal education. This is to create a new learning process with a focus on learners. Education is viewed as continuous and lifelong. However, education reform implementation at present, still puts emphasis on education in the system, without clear policy directions or responsible agencies in managing lifelong education. Under-

ปลูกฝังให้เด็กมีทัศนคติว่า
"การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก"

Children must also be instilled with the attitude that "learning is fun."

ความเข้าใจต่อการศึกษาลดชีวิตและการจัดการการศึกษายังคงสับสนแตกต่างกัน และประการสำคัญอิทธิพลของกระบวนทัศน์ของการศึกษาเดิวยังคงหยั่งรากลึกอยู่เหนียวแน่น ระบบโรงเรียนยังคงได้รับการยึดถือเป็นแหล่งการเรียนรู้หลักแหล่งเดียวของสังคม การได้เข้าศึกษาในโรงเรียนยังคงเป็นโอกาสสำคัญของชีวิตที่สร้างเส้นแบ่งระหว่างผู้มีโอกาสกับผู้ด้อยโอกาส คนมีการศึกษากับคนไร้การศึกษา ผู้มีการศึกษาสูงกับผู้มีการศึกษาต่ำ ตลอดจนผู้จบการศึกษาจากสถาบันมีชื่อเสียงกับสถาบันไร้ชื่อเสียง และโอกาสทางการศึกษาเหล่านี้มีผลอย่างสูงต่อการได้รับสิทธิหรือสิ่งต่างๆ แตกต่างจากสังคมตามมามากมาย ถึงแม้สังคมจะมีคำถามในบางครั้ง แต่สังคมก็ยังยอมรับเชื่อถือตามค่านิยมดังกล่าวส่งผลให้สังคมมีปัญหา นานัปการ

ในขณะที่เดียวกันระบบโรงเรียนเดิมก็ได้แยกองค์ความรู้ออกจากวิถีชีวิตที่เป็นจริงทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จึงไม่น่าแปลกใจที่มีการสำรวจวิจัยเมื่อเร็วๆ นี้พบว่า เกษตรกรรุ่นใหม่ในชนบทไม่รู้จักและไม่รู้ว่าในไร่นาของตนมีแมลงหรือวัชพืชอะไรบ้าง ในขณะที่คนรุ่นใหม่ในเมืองก็รู้จักพืชผักเฉลี่ยเพียง 16 ชนิดเท่านั้น การศึกษาในระบบโรงเรียนที่ผ่านมาได้สร้างความแปลกแยกขององค์ความรู้ให้แตกต่างห่างไกลจากการปฏิบัติ การดำเนินชีวิต และธรรมชาติที่เป็นจริง แหล่งการเรียนรู้ทั้งในด้านกิจกรรม เช่น วิถีชีวิต วิถีชุมชน หรือสถาบัน เช่น ครอบครัว วัด ชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาที่สั่งสมตกทอดสืบต่อกันมาได้ถูกมองข้ามอย่างน่าเสียดาย การที่จะแก้ไขปัญหานี้ จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษาใหม่ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่หลักของการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ให้หลุดพ้นจากความเชื่อในเรื่องของแหล่งการเรียนรู้ที่ว่า "ความรู้มีเพียงที่โรงเรียน" สู่อะไรก็ตามแหล่งการเรียนรู้อื่นๆ

เส้นทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เราคงต้องกลับมาทบทวนกันอีกครั้งหนึ่ง ถึงความหมายและเหตุผลของการศึกษาลดชีวิต ตามนิยามใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่าการศึกษาลดชีวิตคือ การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

standing to lifelong education and educational management is still confusing and different. Importantly, the influence of original education paradigm is still deep-rooted. Formal education is adhered to as the only main learning source of society. Studying in schools is a significant opportunity of life that creates a dividing line between the opportunity and the less privileged, educated and uneducated, highly educated and low educated, and graduates from famous institutions and those from unknown ones. These educational opportunities also have high impact on various different rights granted by the society. Though the society has questions sometimes, it still accepts such values, resulting in a host of problems.

Simultaneously, the original formal education separated knowledge from the actual way of life, at individual, family, community and society levels. It is, therefore, not surprising that a recent survey found that new generation agriculturists upcountry did not know what insects or weeds were available in their fields and farms. The new generation urbanites knew only 16 kinds of vegetables on average. The formal education system in the past has created the feeling of alienation of knowledge from real practice, life conduct, and nature. Learning sources in terms of activities e.g. life style, community way of life or institutions e.g. family, temple, community, as well as wisdom accumulated over generations have been regrettably ignored. To solve these problems, the new educational paradigm, which is the major responsibility of this education reform, must be shifted beyond the belief that, "knowledge exists in schools only" to other learning resources.

LIFELONG LEARNING PATH

We may have to review, once again, the meaning and rationale of lifelong education. According to the National Education Act B.E. 2542, lifelong education is education resulting from integration of formal, non-formal, and informal education so as to create ability for continuous lifelong development of quality of life. This is to develop Thais to be man with complete physique, mind, intellect, knowledge and morality, as well as ethics and culture in leading their lives and mutually living with others in happiness.

Unfortunately, the existing attitude to education has made many people think that "finishing education" means that the learning process is all over.

สิ่งที่น่าเสียดายยิ่งนักคือ ทศนคติต่อการศึกษาดังที่เป็นอยู่ ทำให้หลายคนคิดว่า “การสำเร็จการศึกษา” หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ได้เสร็จสิ้นแล้ว ความเชื่อดังกล่าวได้สร้างกำแพงใหญ่ขวางกั้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพราะหากกล่าวโดยความเป็นจริง การเรียนในสถาบันการศึกษายังคงเป็นการเรียนภาคทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ โลกแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริงกำลังจะเปิดฉากขึ้นเมื่อต้องย่างก้าวเข้าไปยังองค์กรการทำงาน มหาวิทยาลัยแห่งชีวิตกำลังจะเปิดทอมน ระบบการเรียนการสอนจะไม่ได้จำกัดเฉพาะ ไม่ได้มีตำราวางขาย ระยะเวลาการศึกษาไม่มีที่สิ้นสุดตราบที่ยังมีลมหายใจ กระบวนการศึกษาของโลกการทำงานจะเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ เสริมสร้างความสามารถในการพัฒนาตนเอง องค์กรและสังคม ให้สามารถอยู่รอดและก้าวรุดหน้าในโลกที่แข่งขัน

ไม่เพียงแต่การทำงานเท่านั้น การดำเนินชีวิตก็เปรียบได้กับบทเรียนสำคัญ การมีครอบครัว การดำเนินบทบาทของการเป็นสามีภรรยาที่ดี จนถึงการรับหน้าที่พ่อแม่ที่มีคุณภาพ ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่ไม่ได้สำเร็จจากการศึกษาในระบบ เราจึงอาจต้องทบทวนคำว่า “จบการศึกษา” เสียใหม่ว่าเป็นการปลูกฝังความเข้าใจผิดให้กับเยาวชนไทยหรือไม่

ในขณะที่การศึกษาตลอดชีวิตกำลังได้รับความสนใจทั่วโลก สิ่งที่ไม่อาจมองข้ามได้เลย คือการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองบุคคลได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความเป็นจริง รวมถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรยาบรรณ ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้คนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

หากตั้งคำถามว่า “แหล่งการเรียนรู้อยู่ที่ไหน” เราจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบที่จะช่วยให้การเติบโตของมนุษย์เป็นไปอย่างมี “คุณภาพ” โดยศึกษาลำดับขั้นการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามพัฒนาการของวัยต่างๆ ตั้งแต่ก่อนเกิดจนถึงตาย โดยทดลองแบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การเรียนรู้ก่อนเกิด

การเกิดอย่างมีคุณภาพต้องเริ่มต้นจากการตั้งครุฑคุณภาพ การเรียนรู้ในช่วงนี้ส่วนหนึ่งเป็นการเรียนรู้ของคนเป็นแม่ เกี่ยวกับการดูแลรักษาลูกในครรภ์ เนื้อหาความรู้ก็คือเรื่องอนามัย เรื่องโภชนาการ เรื่องการพัฒนาจิตใจของลูกตั้งแต่วัยในครรภ์

Such a belief has built a large wall blocking continuous learning. This is because actually studying in educational institutions is mostly theory-based. The real world of learning will commence when entering upon the workplace. The semester of life university is opened up, in which instruction system will not be constrained, with no textbooks available. The learning period is infinite as long as you still breathe. Educational process of workplace world will be education to develop potential and enhance the capacity in developing oneself, organization and society to survive and progress in this world of competition.

This is not confined to working only. Leading a life is a significant lesson. Having family and playing roles of good husband and wife as well as quality parents are not learned from system education. We, therefore, may have to review the term, “finishing education” whether it is implanting wrong understanding into Thai youths.

Lifelong education has received attention worldwide. What cannot be overlooked is the development of learning sources to continuously satisfy persons in harmony with reality. This should include processes of knowledge transfer, training, cultural continuation, creativity, academic advance, creation of knowledge from environmental management, learning society and supporting factors for people to learn continuously throughout their life.

If a question “where are learning sources?” is posed, we must consider components that will help human growth to be of “quality” by studying the learning stages differed according to ages from pre-natal to death. The 5 learning stages are as follows:

STAGE 1 : PRE-NATAL LEARNING

Quality birth must start from quality pregnancy. Learning during this stage is a part of learning by mothers concerning baby care during pregnancy. The knowledge is health care, nutrition, mental development of babies.

At present, there is medical science and psychology evidence proving that babies can learn during pregnancy and can learn everything, from language, music to ethics. Parents can educate their babies in the pre-natal stage by listening to music, reading, storytelling, counting, talking and touching. Appropriate education in the pre-natal stage can

There are many other interesting learning sources
we can freely arrange time to attend and prioritize our interest.

ในปัจจุบันมีหลักฐานทางการแพทย์และจิตวิทยาที่พิสูจน์ได้แน่นอนแล้วว่า เด็กสามารถที่จะเรียนรู้ได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา และสามารถที่จะเรียนรู้ได้ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ดนตรี จริยธรรม บิดามารดาสามารถให้การศึกษาลูกได้ตั้งแต่ก่อนเกิด นับตั้งแต่การให้ฟังดนตรี การอ่านหนังสือให้ฟัง การเล่านิทานให้ฟัง การนับเลขให้ฟัง การพูดคุยและการสัมผัสกับลูก การให้การศึกษที่เหมาะสมตั้งแต่ก่อนเกิดสามารถช่วยให้ลูกที่เกิดมามีอุปนิสัยดีและเฉลียวฉลาด เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

ที่ผ่านมาการให้ความสำคัญกับการศึกษาในระดับนี้ยังน้อยมาก การสร้างแหล่งเรียนรู้ในสถานที่ที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สถานีอนามัย ชุมชน จัดให้มีศูนย์กลางการเรียนรู้สำหรับคนที่จะเป็นพ่อแม่ โดยมีแพทย์พยาบาล และสื่อต่างๆ ให้ความรู้อย่างจริงจังและเป็นระบบ น่าจะเป็นทางออกของการเรียนรู้ของพ่อแม่ และทารกตั้งแต่ออยู่ในครรภ์

ระยะที่ 2 การเรียนรู้ช่วงวัย 0-5 ปี

ถือว่าเป็นวัยทองของการเรียนรู้ เป็นวัยที่สามารถปลูกฝังทักษะต่างๆ ได้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมทั้งการศึกษาเรื่องคุณธรรมและจริยธรรม เพราะวัยนี้สมองจะเติบโตอย่างรวดเร็ว ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาได้รับการกระตุ้นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว จะช่วยพัฒนาเซลล์สมอง เจตคติต่อการเรียนรู้ และวางพื้นฐานของการเรียน ช่วยให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ นักจิตวิทยาบอกว่า สิ่งที่ได้เรียนรู้ในวัยนี้หากกลายเป็นความฝังใจแล้ว จะแก้ไขไม่ได้ในภายหลัง ถึงกับมีการเรียกวัยนี้ว่า “*The Formative Years*” มีคำพังเพยของปราชญ์จีนโบราณกล่าวไว้ว่า “3 ขวบ กำหนด 80” หมายความว่า นิสัยบางอย่างจะถูกสร้างขึ้นในช่วงวัย 3 ขวบ และจะเป็นเช่นนั้นไปจนถึงอายุ 80

การปฏิบัติการศึกษาของวัยนี้ทำได้โดยการพัฒนาให้พ่อแม่ ครอบครัว สื่อมวลชน และสถานเลี้ยงดูเด็ก เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาจะต้องผ่านจากแม่ จากพ่อ จากครอบครัว ส่งไปสู่ตัวเด็ก เมื่ออายุประมาณ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มเรียนรู้จากสื่อสมัยใหม่ได้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ วิดีโอ โทรทัศน์ เพราะฉะนั้นการควบคุมดูแลสื่อในฐานะแหล่งการเรียนรู้ที่จะมีผลกระทบต่อเด็กจึงเป็นเรื่องที่ต้องคำนึงถึง การเตรียมการศึกษาสำหรับพ่อแม่และแม่เพื่อให้เป็นครูคนแรกของลูก จึงเป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดในการศึกษาเรียนรู้ส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

help children to be good-natured and intelligent, becoming quality citizens.

Previously, very low priority has been given to education at this stage. Creating learning sources in related places e.g. hospitals, health care centers, communities, and arranging learning centers for parents-to-be with doctors, nurses and media tools for serious and systematic knowledge provision should be a solution for parents and babies in pregnancy.

STAGE 2 : LEARNING DURING 0-5 YEARS OF AGE

This period is a prime age for learning, in which all skills can be instilled, ranging from physical, mental, intellectual, emotional and social, including morality and ethics. At this age, brains grow quickly. Therefore, if children are developed and stimulated in a right way, brain cells, learning attitude and learning foundation will be developed. This will efficiently develop their lifelong learning skills. Psychologists say that what is learned during this period, if deeply rooted, cannot be corrected later. It is called “*the formative years.*” The adage of ancient Chinese sage said, “*three years old dictates eighty*” which means that some habits are created at 3 years old and will remain until the age of 80.

The educational revolution at this age can be done by developing parents, families, mass media, and child care centers to be efficient learning sources. Education must pass from mothers, fathers, families to children. At 3-year old, children learn from modern media e.g. printing, radio, video, television. Therefore, the control of media as a learning source that will have impact on children must be taken into consideration. Education preparation for parents to be the first teacher is, therefore, the most important in learning and enhancing child development.

STAGE 3 : LEARNING DURING 6-24 YEARS OF AGE

This age span is studying in educational institutions from primary, secondary to high-level. It is learning to have complete development in all aspects. According to development psychology, education is the development of human potential. Actually, everyone has potential and power, with eagerness to learn and ability to learn by oneself.

ระยะที่ 3 การเรียนรู้ในช่วงอายุ 6-24 ปี

ถือว่าเป็นวัยเรียนในสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เป็นการเรียนเพื่อให้มีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมบูรณ์ ตามหลักของจิตวิทยาพัฒนาการ การศึกษาคือการพัฒนาศักยภาพของคน แท้จริงแล้วคนทุกคนมีศักยภาพ มีพลัง อยากเรียนรู้ และมีความสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเอง สิ่งที่เราใส่เข้าไปในกระบวนการเรียนรู้นั้น จะต้องเป็นการกระตุ้นเร้าที่จะทำให้ผู้เรียนทุกคนได้ตอบสนอง ได้พัฒนา ได้ฝึก ทุกส่วนของประสาท และการศึกษาจะต้องครอบคลุม 4 คือ การพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์หรือทางจิตใจ และการพัฒนาด้านสังคม

แหล่งการศึกษาของวัยนี้แม้จะอยู่ในสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาคุณภาพครูและหลักสูตรการศึกษาให้สอดคล้องกับความเป็นไปของโลกและการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติชีวิตของเด็ก นั่นคือการเรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน ชุมชน ตลาด ร้านค้า ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเรียนรู้จากเพื่อนเรียนด้วยกัน การศึกษาจึงต้องมีความหลากหลาย สื่อต่างๆ จะเริ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีบทบาทและความสำคัญ (รวมทั้งพิษภัย) มากขึ้น ดังนั้น รัฐ สถานศึกษา และครอบครัว จะต้องมองความเชื่อมโยงให้ออกและประสานความร่วมมือเพื่อมุ่งไปในทิศทางเดียวกันให้ได้ ทั้งจากการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

ระยะที่ 4 การเรียนรู้ช่วงวัยทำงาน (25-60 ปี)

คนวัยทำงานจะเริ่มเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงในสถานประกอบการ และเรียนรู้จากสื่อการศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าเรียนจากสถานศึกษา นอกจากนี้ ยังสามารถเรียนจากเพื่อนร่วมงาน เรียนจากสื่อมวลชน เรียนจากเทคโนโลยีสารสนเทศ เรียนจากสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติมากขึ้น

สถานประกอบการ (บริษัท หน่วยงาน ห้างร้าน ฯลฯ) คือแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของวัยนี้ นอกจากจะต้องเปิดโอกาสให้คนทำงานได้ใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่แล้ว นายจ้างยังมีภาระหน้าที่ที่จะต้องพัฒนา ให้ความรู้หรือการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะใหม่ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพอยู่เสมอ ซึ่งนอกจากจะทำให้คนขององค์กรได้พัฒนาแล้วยังจะนำมาซึ่งผลผลิตที่มีคุณภาพยิ่งขึ้นด้วย จึงเป็นประโยชน์ต่อองค์กรโดยรวม

Everything input in the learning process must stimulate all learners to respond, develop, and exercise every part of nerve. Education must be equipped with 4 components i.e. physical, intellectual, emotional or mental, and social.

Learning sources of this age span may be principally in educational institutions, where the development of teacher quality and curriculum must be in harmony with the way of the world and life conduct appropriate with social conditions. However, not to be forgotten are natural learning sources e.g. families, friends, homes, communities, markets, stores and shops, nature and environment, including learning companions. Education must be diversified. Various media will have more roles and become more important (and more dangerous). Therefore, the state, educational institutions and families must distinguish the connection and coordinate the cooperation to go into the same direction for formal, non-formal and informal education.

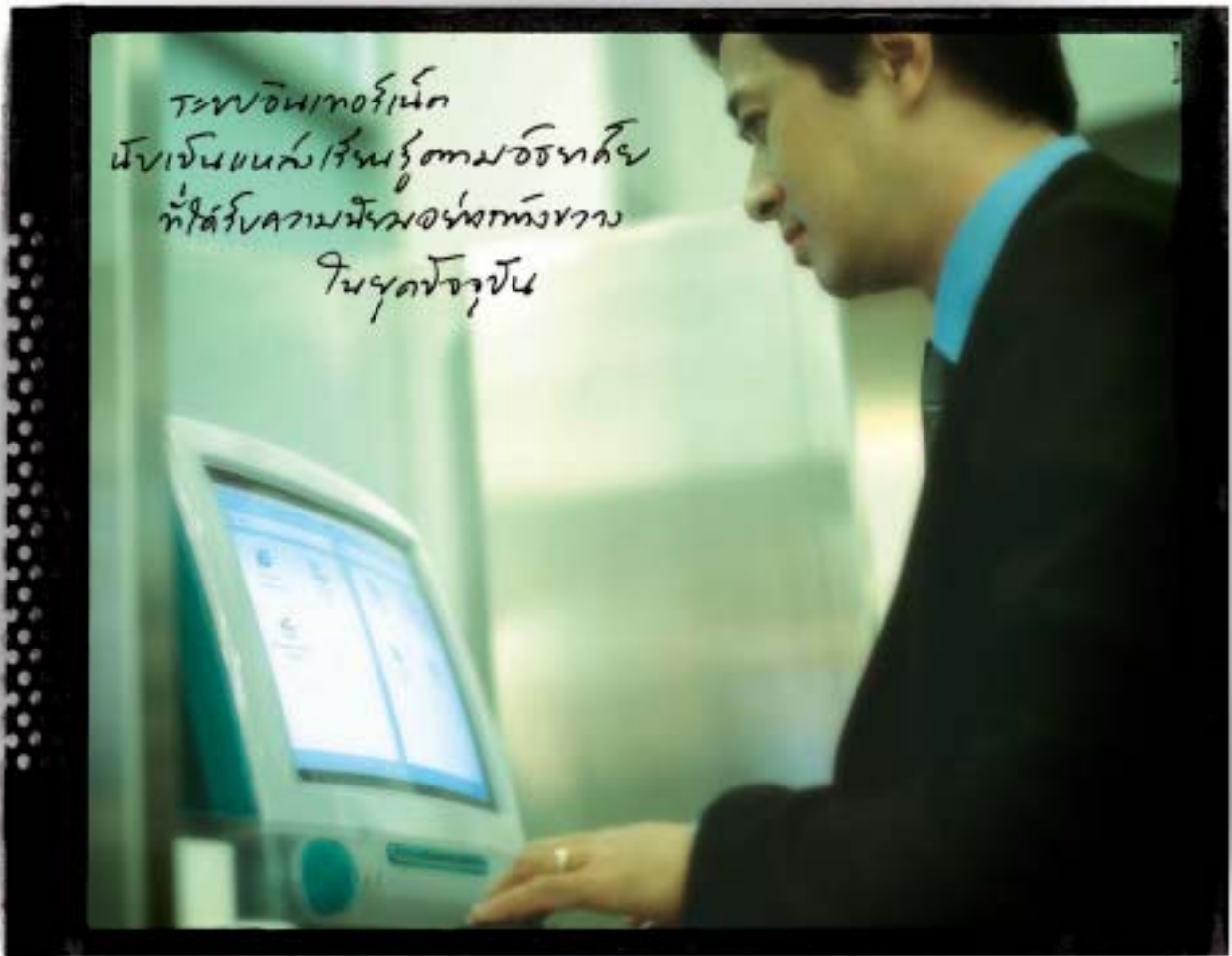
STAGE 4 : LEARNING DURING WORKING AGE (25 - 60 YEARS OF AGE)

Working people start to learn from real practice in workplaces and from educational media informally rather than from educational institutions. In addition, they can learn more from colleagues, mass media, information technology, environment and nature.

Workplaces (company, office, stores and shops, etc.) are significant learning sources during this age. Working people should be allowed to use their full potential. Employers are tasked to develop, provide knowledge or training to enhance new knowledge and skills, necessary to make a living. This can enable people in organizations to develop and lead to more qualified productivity, benefiting the organization on the whole.

STAGE 5 : LEARNING DURING THE ELDERLY AGE (OVER 60 YEARS OF AGE)

The elderly in the Thai society seem to believe in the life precept that, "Living in the world for long, both in studying and working. The end is relaxation," though in fact the elderly can learn more as a saying, "no one is too old to learn." It can be learning to take care of their physical and mental health, learning of new activities suitable for their age and post-retirement period e.g. light sport, music, art, handicraft,

The Internet system is regarded the widely popular informal education at present.

ระยะที่ 5 การเรียนรู้ในวัยสูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

ดูเหมือนว่าคนสูงอายุในสังคมไทยถือคติชีวิตว่า "ผ่านโลกมามากแล้ว ทั้งการศึกษาเล่าเรียนและชีวิตการทำงาน บั้นปลายคือการพักผ่อน" ทั้งที่ความเป็นจริงแล้ว คนสูงอายุสามารถเรียนรู้ได้อีกหลายอย่าง ดังคำกล่าวที่ว่า "ไม่มีใครแก่เกินเรียน" ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้เพื่อดูแลสุขภาพกายและจิตใจของตนเอง การเรียนรู้กิจกรรมใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับวัยและเวลาหลังเกษียณอายุ เช่น กีฬาเบาๆ ดนตรี ศิลปะ หัตถกรรม กิจกรรมอาสาสมัคร การท่องเที่ยว ฯลฯ การเรียนรู้ที่จะรับผิดชอบสถานภาพใหม่ๆ เช่น การเป็นปู่ย่าตายายที่ดี ตลอดจนการกระทำตัวเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าสำหรับลูกหลานและคนรุ่นใหม่ๆ บางคนยังสามารถค้นหาความรู้ทางวิชาการเพื่อแสดงออกในรูปการบรรยายและการเขียน รวมทั้งเป็นกรรมการมูลนิธิ ชมรม สมาคมต่างๆ ซึ่งจะช่วยทำประโยชน์ให้สังคมได้อีกมาก

วัยต่างๆ จะมีพัฒนาการทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และประสบการณ์ที่ต่างกัน จึงมีความต้องการในการเรียนรู้แตกต่างกันตามลำดับวัยมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดและการเรียนรู้ก็เป็นกิจกรรมที่ทำได้ตลอดชีวิต ถ้าเรานำแนวความคิดสองส่วน คือ "ความสำคัญของคน" กับ "ศักยภาพในการเรียนรู้ตลอดชีวิต" มาบูรณาการเข้าด้วยกันจะช่วยปฎิวัติแนวความคิดเรื่องการจัดการศึกษาของประเทศเราได้

แหล่งเรียนรู้มีอยู่ทุกที่ ทุกเวลา

เมื่อพิจารณาจากเส้นทางการศึกษาตลอดชีวิตข้างต้น เราจะเห็นได้ชัดเจนว่า มีแหล่งเรียนรู้มากมายอยู่รอบตัวเรา เพราะเป็นความจำเป็นที่ทุกคนต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การพัฒนาตนเองนำไปสู่การพัฒนาการทำงานอาชีพ และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น คนจะพัฒนาตนเองได้ต้องมีอุปนิสัยที่รักการแสวงหาความรู้อยู่เสมอ ถ้ามีแหล่งความรู้ให้ศึกษาค้นคว้า มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งทอดความรู้ มีเครือข่ายคอมพิวเตอร์ให้เข้าถึงความรู้ และคนรู้จักวิธีแสวงหาความรู้อย่างรอบด้าน เขาก็จะเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

การเร่งดำเนินการเพื่อให้ประชาชนมีการศึกษาตลอดชีวิตกำลังเกิดขึ้นทั่วโลก อาทิ อังกฤษ สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ทุกประเทศในโลกปรารถนาจะเห็นคนของตัวเองได้เป็นผู้เรียนรู้อยู่เสมอ ความคิดนี้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่งสู่ความคิดที่ว่า ทุกส่วนทุกฝ่ายของสังคมสามารถเป็นได้ทั้งผู้ให้และผู้รับความรู้ ถ้าช่วยกันทำให้ทุกส่วนมีส่วนร่วมสนับสนุนกันและกัน สังคมก็จะเป็น "สังคมแห่งการเรียนรู้" (Learning Society)

volunteer activities, tourism, etc. The learning to be responsible for new status e.g. to be good grandparents, to be valuable learning sources for children and new generation. Some can search for knowledge and express themselves through lectures and writings, as well as being directors of foundations, clubs, associations, which can greatly benefit society.

Various ages have different experiences, and also different physical, mental, emotional, and social development. They therefore, have different learning requirements. Man is the most important resource and learning is a lifelong activity. If we integrate two-part ideas i.e. "human significance" and "lifelong learning potential", this can revolutionize the idea of Thailand's educational management.

ANYWHERE AND ANYTIME LEARNING

Considering from the aforementioned lifelong education path, we can clearly see that there are a lot of learning sources around us because it is necessary for everyone to develop himself all the time. Self-development can lead to the development of profession and living. People who can develop themselves must always love to search for knowledge. If there is a learning source for research, with information technology system for knowledge transfer and computer networks to have access to knowledge and if people know how to find well-rounded knowledge, they will be lifelong learners by themselves.

The accelerated implementation for people to have lifelong learning is happening throughout the world e.g. England, Singapore, Japan. All countries in the world wish to see their people continual learners. This idea has developed to another level that all parts of society can be both knowledge givers and takers. With mutual contribution, all can support one another and the society will be "learning society."

The idea of learning society has begun to be widely talked about and accepted as a necessity to national development. The new education system must provide facilities to all to learn by themselves, so that it is regarded as the greatest educational system revolution. Previously, the society usually placed emphasis on study in schools. However, learning can happen extensively in many places. Even in the house, if we arrange suitable places for quiet time spending (calm corner), we can find

ความคิดเรื่องสังคมแห่งการเรียนรู้เริ่มเป็นที่กล่าวถึงและยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นความจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ระบบการศึกษาใหม่จะต้องจัดสิ่งแวดล้อมความสะดวกให้คนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงจะถือว่าเป็นการปฏิวัติระบบการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ที่ผ่านมาสังคมมักให้ความสำคัญเฉพาะการเรียนในระบบโรงเรียน แต่การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างกว้างขวางในหลายสถานที่ แม้แต่ในบ้านของตนเองก็เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ หากเราจะจัดสถานที่ที่เหมาะสมกับการใช้เวลาเจียบๆ (มุมสงบ) ซึ่งเราจะสามารถหาความรู้ได้โดยเริ่มจากสิ่งที่เราชอบหรือที่สนใจ ให้การหาความรู้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและทำให้เกิดเป็นอุปนิสัย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้เหมาะสมก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เราใส่ใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ บรรยากาศที่ดีจะช่วยให้การเรียนรู้มีความสุข และสร้างความสนใจที่อยากจะเรียนรู้เพิ่มเติม ฉะนั้นการที่เราจะสร้างนิสัยการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้นั้น เราจะต้องเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นว่าเราสามารถสร้างสังคมการเรียนรู้ได้นั่นเอง

การเรียนรู้จากกันและกันก็เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้คนได้รับความรู้ได้อย่างมหาศาลไม่ว่าจะจากคนในครอบครัว ชุมชน หรือกระทั่งบุคคลอื่นๆ ในสังคม นับว่าโชคดีที่ความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สื่อประสม สื่อสารมวลชน วิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสิ่งพิมพ์ ในยุคข้อมูลข่าวสารได้เข้ามาพร้อมกับการส่งเสริมให้ทุกสังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน

ภายในองค์กรก็สามารถสร้างสังคมการเรียนรู้ได้เช่นกัน ผู้นำทุกระดับขององค์กรต้องเชื่อในการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ที่กว้าง และจัดหาความรู้เหล่านี้เข้ามา เช่น การจัดอบรม สัมมนา หรือ Learning Forum อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างโอกาสที่ทำให้ความรู้ต่างๆ เกิดขึ้น ในยุคของโลกาภิวัตน์การรู้จักนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้อย่างจริงจังเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ต, Cable TV, CD-ROM หรือการจัดห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดที่มีข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และมีความหลากหลาย และส่งเสริมให้มีการใช้ห้องสมุดกันอย่างสม่ำเสมอ

ระบบอินเทอร์เน็ต นับเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางในยุคปัจจุบัน การเปิดสอน Web-based Course ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นับว่าเป็นการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนวัยทำงานมากที่สุด เพราะสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดของเวลาและสถานที่ ว่างเมื่อไรเรียนเมื่อไหน อยู่ที่ไหนก็เรียนได้ ขอเพียงสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้เท่านั้น ปัจจุบันแม้แต่เทคโนโลยีโทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ก็ทำให้เราสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ (เกือบ) ทุกแห่งในโลกนี้ และ

knowledge by starting from what we like or are interested in. Knowledge quest can occur in a tangible manner. Turn this into habit. The creation of appropriate learning atmosphere can encourage us to pay attention to learn of various things. Good atmosphere will also help learning happy and creates eagerness to learn more. Therefore, to create lifelong learning habit, we must believe that we can create learning society.

Learning from one another is another method to help people gain enormous knowledge from family, community or other people in society. Fortunately, information technology advancement e.g. computer, Internet, multimedia, mass media, radio, television, and printing media in the information age has dawned upon together with the promotion for all societies to be learning societies at present.

Within organizations, learning society can also be created. Every level of management must believe in learning, with vision, and consistently provide such knowledge through training, seminars or learning forum. This is to create opportunities to engender knowledge. In the globalization period, the introduction of information technology is important, especially Internet, cable TV, CD-ROM. Libraries can be organized to be equipped with modern information with diversity, and constant use of libraries should be promoted.

The Internet system is regarded the widely popular informal education at present. The instruction of web-based courses through the Internet is the most beneficial education for working people because they can learn without time and place constraints. They can study whenever or wherever they are free. The only condition is to have access to the Internet. Presently, even the new series of mobile phones can get us accessed to the Internet (almost) everywhere in the world. In Thailand, within the next 2-3 years public Internet service will be available in all villages (like public phone service today). In addition, the connection of worldwide web has enabled the information we want to research for learning to be just a click away. It is not an exaggeration to say that we have world-class learning source in our hands all the time.

There are many other interesting learning sources we can freely arrange time to attend and prioritize our interest in e.g. museums, child museums, temples, department stores, zoos, public parks, national parks, forest parks, including other

Education reform undertaken has changed a new direction
of educational paradigm to lifelong learning as a principle.

The development of learning sources concealed in every corner of life.

ในประเทศไทยของเรา ภายใน 2-3 ปี ข้างหน้า จะมีบริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะที่เข้าถึงทุกหมู่บ้าน (เหมือนกับที่มีบริการโทรศัพท์สาธารณะในวันนี้) ยิ่งกว่านั้น ระบบการเชื่อมโยงของ World Wide Web ทำให้ข้อมูลต่างๆ ที่เราต้องการค้นคว้ามาประกอบการเรียนรู้นั้น อยู่ห่างเพียงแค่ปลายนิ้วมือที่ใช้คลิกเมาส์เท่านั้น จะเรียกว่าเรามีแหล่งเรียนรู้ระดับโลกอยู่ในอุ้งมือตลอดเวลาก็คงไม่ผิดความจริงนัก

ยังมีแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจมากมายที่เราสามารถจัดเวลาและลำดับความสนใจได้อย่างอิสระ อาทิ พิพิธภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์เด็ก วัดวาอาราม ห้างสรรพสินค้า สวนสัตว์ สวนสาธารณะ อุทยาน วนอุทยาน รวมถึงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนที่อยู่ และชุมชนต่างๆ ที่แตกต่างไปจากชุมชนที่อาศัยอยู่ แม้แต่บุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิต คนเก่ง คนดีของสังคม ก็คือแหล่งเรียนรู้อันทรงคุณค่าเช่นกัน

ชีวิตแห่งการเรียนรู้

ประสบการณ์ของนานาประเทศที่มีทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจคล้ายคลึงกับไทย ล้วนแต่ชี้ให้เห็นว่าการทุ่มเททางการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนรุ่นใหม่ และการส่งเสริมให้กำลังคนมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตลอดเวลา เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าและส่งผลโดยตรงต่อการเร่งรัดพัฒนาประเทศด้านต่างๆ จึงไม่ต้องสงสัยเลยว่า หากไทยเรามุ่งสร้างความสามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจให้ทัดเทียมประเทศอื่นๆ ก็จะต้องทุ่มเทอย่างมหาศาลเพื่อการศึกษาของประชาชนทุกระดับเช่นกัน

แต่การศึกษาที่ดี มิใช่การทำคนให้เป็น "ทรัพยากรมนุษย์" ของระบบเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องเป็นการทำคนให้รู้เท่าทันความเจริญ มีหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสามารถดำรงตนอยู่ในโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงไม่จบสิ้นนี้ได้อย่างมีความสุขด้วย

ในยุคต่อไป คนไทยควรมีชีวิตที่เป็น "ชีวิตแห่งการเรียนรู้" มีการศึกษาที่เป็นการศึกษาตลอดชีวิต มีความกระตือรือร้นที่จะขวนขวายหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนางานและคุณภาพชีวิตของตนเอง หน้าที่ของรัฐในการให้ "ชีวิตแห่งการเรียนรู้" แก่คนจึงมิใช่แค่การเพิ่มจำนวนปีที่จะเก็บคนไว้ในโรงเรียนให้ถึง 9 ปี หรือ 12 ปี ให้ทัดเทียมเกาหลี ญี่ปุ่น หรือประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลายเท่านั้น หากต้องหมายถึงการให้ "วิถีหาความรู้" แก่คนด้วย วิธีสอนให้จำสอนให้จดแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้ให้ "ชีวิต" ในเรื่องนี้แก่ใครได้ ดังนั้น การสอนที่กระตุ้นให้คนมีความใฝ่รู้และรู้แหล่งรู้วิธีที่จะได้มาซึ่งความรู้ที่ต้องการ จึงเป็นจุดสำคัญที่จะเป็นการให้กำเนิด "ชีวิตแห่งการเรียนรู้" ที่แท้จริง

tourism venues, habitat communities, and other communities that are different from ours. Even those who are successful in life, those who are good and capable of society are also valuable learning sources.

LEARNING LIFE

Experiences of countries with similar economic development directions to Thailand's have all indicated that educational sacrifice to develop new-generation manpower and support them to learn and develop themselves all the time is a worthwhile investment and has direct impact on national development in various aspects. Undoubtedly, if Thailand aims at creating economic competitiveness on a par with other countries, we must throw all our resources for the education of people at all levels.

Nevertheless, good education is not to make man "human resource" of economic system only, but to enable man to keep pace with prosperity and have mental attachment, able to exist in the world with infinite changes with happiness.

In the next era, Thais should have "learning life" with lifelong education and are eager to be in pursuit of new knowledge to develop their work and livelihood. The duty of the state in providing "learning life" to people is not merely to increase the number of years in keeping them in schools for as long as 9-12 years to be on a par with Korea, Japan, or other developed countries. It must cover how to "seek knowledge" for people. The instruction to memorize only does not give "life" to anyone. Therefore, the teaching that stimulates people to have knowledge quest and know how to get the desired knowledge is a significant transition to the birth of real "learning life."

The new-era education will not end when children are put in schools for 6, 9 or 12 years anymore, but it must be a part of new-era life. Whether we are a farmer or a businessman, we must spare some time of work life to being "students" to learn new things all the time.

In the present world where new knowledge is quickly dispersed, to terminate education where it is "compulsory" is "pre-mature death" or intellectual "death" that person can no longer live a life with social value.

การศึกษายุคใหม่จะไม่สิ้นสุดแค่การจับเด็กมาใส่โรงเรียน 6 ปี 9 ปี หรือ 12 ปีอีกต่อไป แต่การศึกษาจะต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นชาวนาในท้องทุ่ง หรือนักธุรกิจบนตึกสูง ต่างต้องเก็บเวลาส่วนหนึ่งของชีวิตทำงานให้กับการเป็น “นักเรียน” เพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา

ในโลกปัจจุบันที่ความรู้ใหม่ๆ แรกฉานไปอย่างรวดเร็วนี้ การยุติการศึกษาเท่าที่ “บังคับ” ก็คือการ “ตายก่อนกำหนด” แบบหนึ่ง เป็นการ “ตาย” ทางปัญญาที่บุคคลนั้นยากที่จะมีชีวิตที่ทรงคุณค่าทางสังคมได้

ภาครัฐจำเป็นต้องทบทวนถึงกระบวนการสร้างทัศนคติการเรียนรู้ อย่างมีความสุขและมีวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ไปพร้อมๆ กับการพัฒนา แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น เรียนรู้จากครอบครัว ชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน ธรรมชาติ และเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ทั้งยังต้องปลุกฝัง ให้เด็กมีทัศนคติว่า “การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก”

การไปสู่เป้าหมายนี้ ต้องเริ่มต้นจากกระบวนการทัศน์ใหม่ ที่มองว่า การศึกษาเรียนรู้มีขอบเขตที่กว้างไกลไม่รู้จัก ไม่จำกัดเฉพาะในระบบโรงเรียน สังคมทั้งระบบต้องเข้ามามีส่วนร่วมในความเป็นไปได้ต่างๆ เริ่มต้นที่ครอบครัว ต้องเลิกมอบภาระการเรียนรู้ของลูกหลานไว้ที่โรงเรียนอย่างเดียว

พ.ร.บ. การศึกษาปัจจุบันได้เปิดโอกาสให้พ่อแม่จัดการเรียนการสอน ให้ลูกได้เองหรือที่เรียกว่า โฮมสคูล หรือจัดร่วมกับโรงเรียนโดยประสาน ความเห็นชอบร่วมกัน การมีโรงเรียนทางเลือกต่างๆ หรือการจัดตั้งศูนย์ การเรียนรู้โดยครอบครัวและชุมชน หรือแม้แต่การฟื้นฟูบทบาททางการศึกษา และการแสวงหาโอกาสแก่คนชนบทและคนยากจน ทั่วประเทศมีจำนวนมากที่มีความพร้อมทางสถานที่และปัจจัยที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของ ชุมชน

ปัจจุบันนี้มีองค์กรธุรกิจชั้นนำในหลายประเทศมีการลงทุนจัดการ ศึกษาเรียนรู้เพื่อพัฒนาและเพิ่มกำลังบุคลากรเชิงคุณภาพ ด้วยการจัดตั้ง สถานศึกษาหรือฝึกอบรมขึ้นเอง เช่น บริษัท Motorola ในสหรัฐอเมริกา มีการตั้งศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติเพื่อให้พนักงานในสังกัดจากประเทศต่างๆ ได้รับการฝึกอบรมร่วมกัน, บริษัท Toyota ในประเทศญี่ปุ่นก็มีการลงทุน ทางการศึกษาสูงมาก ทั้งในรูปการสนับสนุนการวิจัยและมหาวิทยาลัย หลายแห่ง หรือบริษัท Samsung ในประเทศเกาหลีก็ตั้งโรงเรียนมัธยม วิชาชีพขึ้นในบริษัท เพื่อให้ลูกหลานพนักงานและชุมชนได้ศึกษา เป็นต้น

ชุมชนต่างๆ จำนวนมากที่มีการรวมกลุ่มทางการผลิตและพึ่งตนเองได้ รวมทั้งมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชน ถือเป็นแหล่งเรียนรู้ อันอุดมสมบูรณ์ ที่ภาครัฐต้องให้การสนับสนุนให้มีโอกาสมีส่วนร่วมใน ระบบการศึกษา เช่น ให้ผู้เรียนได้ศึกษาโดยตรงจากชาวบ้าน ด้วยการลงมือทำ ได้รับประสบการณ์จริง หรือจัดเชิญผู้รู้ในชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะครูอาจารย์ หรือกรรมการการศึกษาของโรงเรียน

The public sector needs to review the process of creating the attitude of learning with happiness and lifelong learning culture, in concurrence with developing diverse learning sources e.g. from family, community, local wisdom, nature, and self-learning from various media. Children must also be instilled with the attitude that “learning is fun.”

To achieve the target, we must start from new paradigm, which regards that education framework is infinite, not restrained within school system only. The whole society must participate in the possibilities, beginning from families; they must stop assigning learning burden of children to schools only.

The current Education Act has allowed parents to manage learning and instruction for their children by themselves i.e. home school. This can be managed together with schools by coordinating mutual approval. For example, having various alternative schools or establishing learning center by family and community or even reviving educational roles and seeking opportunities for rural people and the poor. A lot of temples nationwide are ready to provide places and other factors to support the learning of communities.

Presently, leading business organizations in many countries have invested in learning management to develop and increase the number of quality personnel by setting up their own educational or training institutions. For example, Motorola in the US established the international training center for employees from various countries to receive training together. Toyota in Japan invested a lot in education e.g. research and university support. Samsung in Korea also founded profession secondary school in the company for children of employees and communities.

Many communities have grouped together for production and self-dependence, as well as the revival of community wisdom and culture, which is regarded bountiful learning sources the public sector must support for their participation in educational system. For example, learners study directly from villagers by real practice to get real experiences, or inviting knowledgeable people in communities to be faculty members or educational directors of schools.

Several communities have cultural force, which is very favorable to learning. Some have grouped together to manage alternative education, artistic knowledge transfer, culture, handicraft, Thai traditional medical science, etc. for their own children.

หลายชุมชนมีพลังทางวัฒนธรรมที่เอื้อประโยชน์แก่การเรียนรู้เป็นอย่างดี บางชุมชนมีการรวมตัวกันจัดการศึกษาทางเลือก การถ่ายทอดความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรม หัตถกรรม การแพทย์แผนไทย ฯลฯ ให้แก่ลูกหลานของชุมชนเอง

สื่อมวลชนและสื่อทางสังคมต่างๆ ก็ต้องพัฒนาตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ นำเสนอข่าวสารข้อเท็จจริงที่จะช่วยขยายโลกทัศน์และเพิ่มพูนความเข้าใจ มีการคาดการณ์ว่าโลกในอนาคต คนจะเรียนรู้จากสื่อทางสังคมและสื่อเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต มีลติมีเดีย ฯลฯ มากยิ่งกว่าการเรียนรู้ในระบบการศึกษาด้วยซ้ำ

สังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นสังคมที่มีการพัฒนาทุกส่วนทุกปัจจัยให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เสริมสร้างปัญญาให้แก่คนในสังคม

ดร. อมรวิรัช นาคทรพรพ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวไว้ในหนังสือ ความฝันของแผ่นดิน (พ.ศ. 2539) ว่า

“...ระบบการศึกษาไทยในอนาคตจึงเป็นระบบที่ต้องตั้งต้นตั้งแต่วิธีที่เราคิดเกี่ยวกับคำว่า “การศึกษา” ที่ต้องเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง เป็นระบบที่ให้ “นิยามใหม่ของการศึกษา” ที่เป็น “กระบวนการตลอดชีวิต” อันเป็นกระบวนการที่คนพึงเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวโดยมีโรงเรียนเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ระบบการศึกษาในอนาคตต้องเป็นระบบที่ให้หลักประกันว่า เมื่อบุคคลผ่านพ้นการศึกษาภาคบังคับไปแล้ว ไม่ว่าจะ 9 ปี หรือ 12 ปี เขาจะมีขีดความสามารถในการเรียนรู้ติดตัวไปด้วย การศึกษาที่ให้ทั้ง “วิธีเรียนรู้” และ “ความสุขในการเรียนรู้” แก่บุคคล เพื่อให้สามารถศึกษาและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงจะเป็นการศึกษาที่พึงปรารถนาของสังคมไทย...”

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพคนไปสู่คุณภาพของประเทศชาติได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องคิดถึงการศึกษาในความหมายที่กว้างกว่าการไปโรงเรียนแล้ว ยังต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ที่แฝงอยู่ในทุกซอกมุมของชีวิตเช่นกัน หากพิจารณาถึงทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมไทย เป็นที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่เรามีแหล่งเรียนรู้อย่างมหาศาล หากแต่รัฐรวมถึงทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสังคมจะต้องร่วมมือกันผลักดันให้ประชาชนตระหนักถึงคุณประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้เหล่านั้น

ถึงเวลาที่รัฐจะต้องทลายกำแพงเวลาที่กำหนด “การจบการศึกษา” และสร้างเส้นทางการศึกษาเรียนรู้ให้ทอดยาวไปตลอดชีวิตของบุคคล พร้อมทั้งพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้กว้างและไกลจากขอบรั้วโรงเรียนให้ได้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงจะสามารถรับใช้ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ได้อย่างแท้จริง

Mass media and other social media must also develop themselves to be quality learning sources by presenting news and information that will expand the outlook and increase understanding. It is expected that in future world, people will learn from social and technology media e.g. Internet, multimedia, etc. more than from learning in educational system.

Learning society is the one with development in all parts and aspects to become a learning source that enhances intellect to people.

Dr. Amornwit Nakornthap, Faculty of Education, Chulalongkorn University, mentioned in the book titled, *Dreams of the Land* (1996),

“...Thailand’s educational system in the future is the one that must start from the way we think about the term “education”, which has totally changed. It defines the “new meaning of education” to be “lifelong process,” or the one in which people should learn from everything surrounding them. Schools are a part of the system. The future educational system must provide the assurance that when people pass the compulsory education, whether it be 9 or 12 years, they will have learning capacity on them. Education that provides both “learning method” and “learning happiness” to people to continuously study and develop themselves throughout their lives is the desirable education for Thai society...”

Education reform to create quality development of people to achieve quality of the country must consider education in a broader sense than going to schools. It must be in concurrence with the development of learning sources concealed in every corner of life. Considering from available resources in Thai society, it is very pleasing that we have a host of learning sources; however, the public sector as well as every party concerned in the society must cooperate in pushing people to realize the benefits of those learning sources.

It is time for the government to break down time wall that specifies “finishing education” and create the learning path to continue throughout one’s life. Learning sources must be developed to be beyond the school fence. Education can, then, really serve existing economic and social crisis.